

AROOJ AFTAB

Podcast

Když se Arooj Aftab v roce 2022 stala historicky první pákistánskou držitelkou ceny Grammy za skladbu Mohabbat, nedalo se mluvit o překvapení, každého spíš napadlo, proč k tomu došlo až po tolika letech nadšení z její nevšední tvorby. „To se ti sakra holka povedlo. Ať už to děláš jakkoliv, prostě v tom pokračuj. To vypadá jako dobrá cesta,“ řekla si prý při pohledu na sošku Arooj Aftab.

Letos čtyřicetiletá zpěvačka, skladatelka a producentka patří ke klíčovým osobnostem newyorské avantgardní scény. Její nahrávky mají povahu jedinečného díla vytvořeného s intuitivním citem pro meditativně zklidněné skladby, které se odštěďují od bodu, v němž se schází indické ragy, milostné písně ghazaly, prožitek z extatického qawwali, experimentální jazz, minimalismus a elektronika s indie-popovým nádechem. Je pro ni zásadní a vlastně velmi symbolické zpívání v jazyku urdu a rozhodnutí prakticky úplně vyloučit bicí. Zvukomalebné verše mystických básníků z 12. století, ale i těch současných, vkládá do své hudby jako další nástroj a nemá starosti s tím, že slovům ani příběhům nerozumíme. „Neexistoval žádný plán pro to, co jsem chtěla dělat. Jenom jsem cítila, že nemůžu jen tak zdědit, co chci, takže jsem musela vymyslet způsob, jak si přístup k tradici zasloužit. Nemyslím si, že bych vytvořila nějaký zvláštní styl, moje hudba je velmi osobní záležitost, přesahující rámec tradic. Pro mě zůstává jedinečná tím, že kopíruje moje vnímání života,“ popsala svou tvorbu Arooj Aftab.

Arooj Aftab klasickou indickou hudbu a umění ghazalů u žádných mistrů, jak je obvyklé, nikdy nestudovala a nemá ani žádné hudební vzdělání. Ztotožnila se s nimi na dálku, skrze svou rodinu a přes nahrávky. Během osobního setkání s krajankou Abidou Parveen se jí také dostalo důležité rady. Pětadvacetileté Arooj Aftab prý největší žijící zpěvačka qawwali na začátku její kariéry řekla: „Uč se ušima a pak létej.“

Hudební škatulky jsou ošemetná záležitost. Ten, kdo se k nim upíná by se měl mít na pozoru, protože pokud se vydá na koncert súfijské bohyně, jak mnozí Arooj Aftab ohledem na její hudební zázemí nazývají, mohl by se se dočkat chvíle, kdy mu z podia nabídne panáka whisky. A během popíjení červeného vína bude vyprávět vtipy, v nichž pro sprosté slovo nepůjde daleko. „Páni, tohle přece není žádná bohyně, kvůli které jsem přišel, řekne si takový člověk. A já ho docela chápu, moje hudba zkrátka neodpovídá mé povaze a ke všemu netuší, o čem v jazyce urdu zpívám, takže si do mě často promítá úplně odlišné představy,“ vysvětlila Arooj Aftab častý zdroj nedorozumění vycházející ze stereotypního pohledu. Ten předpokládá, že když někdo vychází z tradic milostných indických ghazalů, automaticky to z něho dělá mystickou bytost, která by se na koncertu měla spíš vznášet než si nechávat ze zákulisí přinášet láhev whisky a rozlévat ji návštěvníkům.

Mimochodem, aby předešla nedorozumění, lyricky vyznávající skladbu Whiskey zpívá raději anglicky. Aby bylo jasné, že nevyznává lásku nápoji, ale vypráví příběh z baru, kam dorazila ne zrovna střízlivá. Tam na ni čekal přítel, který toho vypil ještě víc, a přesto se rozhodla ho nechat do sebe zamilovat. Jen předtím ještě museli společně najít cestu domů. „Podobné ghazaly doma nepíšeme, ale já žiju v New Yorku a pro vyjádření lásky používám jiný jazyk než súfijští básníci. A odmítám být reprezentantem striktních představ o jihoasijských kulturních tradicích,“ řekla Arooj Aftab, jejíž oblečení a chování kontrastuje s povahou její meditativní hudby. Její smysl pro humor pochopil také americký prezident Joe Biden. V roce 2022 ji na muslimský svátek Svátek přerušení půstu slavený po skončení ramadánu pozval s dalšími osobnostmi do Bílého domu. Při čtení Rúmiho milostného vyznání k bohu po verších o odmítnutí pít vodu neodolala příležitosti vážnosti situace shodit. Přestala číst a s úsměvem řekla: „Vlastně bych si trochu vody přece jenom dala.“ Prezident Biden nezaváhal a okamžitě jí podal sklenici vody.

Arooj Aftab nikdy neskrývala, že vyšla z nitra qawwali a jejím velkým vzorem zůstává už nežijící fenomenální pákistánský zpěvák Nusrat Fateh Ali Khan, který jako první extatické náboženské zpěvy súfijské mystické poezie zanesl s moderním doprovodem do globální popkultury se slovy: „Bůh miluje rozmanitost, a tak jsem mu vyhověl.“

A do třetice musíme zmínit britsko-indickou hráčku na sitár Anoushku Shankar. Arooj Aftab s ní sdílí podobný životní osud: obě žijí jinde a uprostřed úplně jiné kultury, než se narodily, a přesto jejich hudbu definují indické a pákistánské kořeny. Mainstreamovému publiku nešly nikdy naproti, s poměrně náročnými nahrávkami si k jeho vnímavější posluchačské části cestu ale přece jenom našly. Natočily spolu nádhernou píseň Udhero Na, za kterou byly nominované na Grammy. A Arooj Anoushce produkovala první album Forever, for Now z trilogie Chapter. „Miluji žánrově fluidní hudební svět, který Arooj vytvořila,“ řekla o své kamarádce Anoushka Shankar.

Arooj Aftab se narodila v Saudské Arábii, mládí ale strávila už s rodiči v pákistánském Lahore. „Jsou to liberální hippies, kteří sice milovali ghazaly, qawwali a mystickou súfijskou poezii, během divokých večírků ale pouštěli hlavně Milese Davise, Stana Getze, Billie Holiday a Ellu Fitzgerald. Tuhle hudbu jsem doslova hltala, a když jsem začala skládat první skladby, přidala jsem do nich svou velkou lásku k Leonardu Cohenovi,“ vzpomínala Arooj na chvíli, kdy na internet umístila svou něžnou verzi jeho Hallelujah. Stal se z ní celonárodní virál a tak obrovský úspěch přivedl mladou dívku ke studiu na bostonské Berklee College of Music se zaměřením na zvukové inženýrství a studiovou techniku, což komentovala slovy: „Umožňuje mně to sdělit, co chci a každému zvukaři zničit život.“

Po studiích zůstala Arooj Aftab v New Yorku. Zvučila pro zpravodajské servery, psala hudbu pro dokumentární filmy a vydala dvě alba. „Skládala jsem intimní křehkou hudbu, a přitom pracovala v korporátu, takže jsem měla brzy těžké deprese. Naštěstí zafungovalo album Vulture Prince a mohla jsem se naplno věnovat hudbě,“ vzpomínala Arooj Aftab na okamžik, který ji změnil život.

Album vyšlo v roce 2021 a nevznikalo za příjemných okolností: během natáčení zemřeli její bratr a blízká kamarádka, pákistánská spisovatelka a modelka Annie Ali Khan. Ve skladbách se proto Arooj Aftab truchlivě vracela ke svým blízkým. Prakticky vypustila taneční prvky a nechala se unést melancholií a smutkem. Nikdy však nesklouzla k zoufalství. A v domnění, že album bude pouze tichou ódou na bolestnou ztrátu, nepředpokládala, že by ho mohl potkat tak velký ohlas. A k jejímu překvapení potkal.

Loňské album Night Reign od smutku odstoupilo. Má docela jinou dynamiku i zaměření. Devět skladeb vypráví noční příběhy o životě po setmění: kdy noc patří zamilovaným a osamoceným. „Toužila jsem se ponořit do rozpoložení, kdy se z noci stává bytost na večírku pro staré přátele, kteří se potkali po mnoha letech a během hovorů sledují, kolik whisky ještě v láhvi zbývá. Album Vulture Prince bylo o smutku a uzdravení, Night Reign je o znovuzrození. Je smyslnější a trochu si s vámi hraje. A zároveň zve, abyste mě lépe poznali,“ popsala rozdíly mezi dvěma alby Arooj Aftab. A pokud jde o to poznat ji, koncert je určitě tím nejideálnějším způsobem, jak se o to pokusit a pomalu dospět k přesvědčení, že se před vámi Arooj Aftab mění v hudební krásku, do které se nelze než zamilovat.

Jiří Moravčík
publicista